

CYNGOR SIR YNYS MÔN

Templed Adroddiad Sgrwtini

Pwyllgor:	Pwyllgor Sgrwtini Partneriaeth ac Adfywio
Dyddiad:	20 Medi, 2021
Pwnc:	Panel Adolygu Cynnydd Ysgolion
Pwrpas yr Adroddiad:	Diweddariad ar gynnydd gwaith y Panel Adolygu Cynnydd Ysgolion
Cadeirydd Sgrwtini:	Cyng Gwilym O Jones
Aelod(au) Portfolio:	Cyng R Meirion Jones
Pennaeth Gwasanaeth:	Rhys H Hughes, Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc
Awdur yr Adroddiad:	Sioned Rowe, Swyddog Sgrwtini
Rhif Ffôn:	01248 752039
E-bost:	SionedRowe@ynysmon.gov.uk
Aelodau lleol:	Amherthnasol

1 – Argymhelliad/ion

Gofynnir i'r Pwyllgor Sgrwtini Partneriaeth ac Adfywio:

A1 Nodi:

- Y cynnydd hyd yma gyda gwaith y Panel Adolygu Cynnydd Ysgolion o safbwynt cyflawni ei raglen waith sy'n cynnwys herio cadarn o berfformiad ysgolion unigol.
- Y meysydd gwaith y rhoddwyd sylw iddynt drwy'r trefniadau newydd yn sgil pandemig Covid 19

A2 Argymell bod y Pwyllgor yn dod i gasgliad am gadernid gwaith monitro'r Panel hyd yma.

2 – Cyswllt efo Cynllun y Cyngor / Blaenoriaethau Corfforaethol Arall

Cyswllt uniongyrchol â Chynllun y Cyngor / blaenoriaethau trawsnewid. Mae Cynllun y Cyngor yn cynnwys uchelgais i weithio gyda phobl Ynys Môn, eu cymunedau a gyda phartneriaid er mwyn sicrhau bydd y gwasanaethau gorau posibl yn cael eu darparu a fydd yn gwella ansawdd bywyd pawb ar hyd a lles yr Ynys. Un o 3 nod y Cynllun ydy "creu amodau a fydd yn galluogi pawb i gyrraedd eu potensial llawn." Mae gwaith y Panel yn allweddol i gefnogi ysgolion a'r Cyngor i wireddu'r nod hwnnw.

3 – Egwyddorion Fel Canllaw ar gyfer Sgrwtini

Er mwyn cymhorthi Aelodau wrth graffu'r pwnc:-

3.1 Effaith mae'r eitem yn ei chael ar unigolion a chymunedau [ffocws ar y cwsmer/dinesydd]

3.2 Edrych ar effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd unrhyw newid arfaethedig – yn ariannol ac o ran ansawdd **[ffocws ar werth]**

3.3 Edrych ar unrhyw risgiau **[ffocws ar risg]**

3.4 Craffu'n cymryd rôl rheoli perfformiad neu warantu ansawdd **[ffocws ar berfformiad ac ansawdd]**

3.5 Edrych ar gynlluniau a chynigion o safbwynt:

- hirdymor
- atal
- integreiddio
- cydweithio
- cynnwys

[ffocws ar lesiant]

4 - Cwestiynau Sgriwtini Allweddol

Ar gais y Panel:

1. I ba raddau mae'r Pwyllgor Sgriwtini yn fodlon â'r gwaith a wnaed gan y Panel hyd yma?
2. I ba raddau mae'r camau gweithredu a gymerwyd gan y Panel hyd yma yn ddigon cadarn ac a yw cyflymder y gwaith yn briodol?
3. Pa awgrymiadau sydd gan y Pwyllgor i gryfhau ymhellach ar waith y Panel?
4. Pa feysydd eraill y mae angen i'r Panel eu craffu?

4 – Cefndir / Cyd-destun

1. CYD-DESTUN

Fel yr adroddwyd yn flaenorol, bydd Aelodau'n ymwybodol bod craffu wedi datblygu yn ystod y ddwy flynedd ddiwethaf drwy waith y 3 phanel sgriwtini. Mae'r adroddiad hwn yn crynhoi'r cynnydd a wnaed hyd yma mewn perthynas â'r **Panel Adolygu Cynnydd Ysgolion**.

Trefniadau Llywodraethu'r Panel

Bydd yr Aelodau'n ymwybodol o'r trefniadau llywodraethu cadarn sydd mewn lle fel sylfaen i waith y Panel¹ a bwriedir parhau i gynnal cyfarfodydd misol o'r Panel i'r dyfodol. Sefydlwyd proses o adrodd ar gynnydd yn chwarterol i'r Pwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio gan y Cyng. Gwilym Owen Jones, cadeirydd y Panel.

Erys i aelodaeth y Panel fod fel yr adroddwyd i'r Pwyllgor yn ystod y chwarter diwethaf²:

¹ Cyfarfod o'r Pwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio a gynhaliwyd ar 20 Ebrill a 27 Mehefin 2017

² Cyfarfod o'r Pwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio a gynhaliwyd ar 9 Ebrill, 2019

Cynghorydd	Pwyllgor Sgriwtini
Gwilym O Jones (Cadeirydd y Panel)	Pwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio
Margaret M Roberts	
Kenneth P Hughes	
Vaughan Hughes	
Alun Roberts (Is-gadeirydd)	Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol
John Arwel Roberts	
Richard Griffiths	
Aelod Cyfetholedig o'r Pwyllgorau Sgriwtini	
Mr Keith Roberts	Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol

2. FFOCWS GWAITH Y PANEL ADOLYGU CYNNYDD YSGOLION

Gohiriwyd cyfarfodydd y Panel o fis Mawrth o ganlyniad i'r pandemig, a rhoddwyd rhaglen waith y Panel i'r neilltu am y tro. Penderfynwyd cyflwyno rhaglen dros dro yn ystod y pandemig gan ganolbwyntio i ddechrau ar graffu ar ymateb y Gwasanaeth Dysgu i Covid 19 a'r trefniadau a roddwyd mewn lle yn ystod yr argyfwng. Mae'r adroddiad cynnydd hwn yn cynnwys cyfeiriad at 2 gyfarfod olaf y Panel Adolygu Cynnydd Ysgolion ac o ganlyniad mae'n cwmpasu'r cyfnod **Ebrill** → **Mai, 2021**.

Monitro Safonau Ysgolion Unigol – Mae'r gwaith i fonitro safonau ysgolion unigol wedi ei hen sefydlu, ac yn parhau i ddatblygu. Yn dilyn trafodaeth a gafwyd ym mis Hydref, 2019 ynghylch y rhaglen ar gyfer monitro safonau mewn ysgolion unigol, gwelwyd tystiolaeth gref o weithredu ar y penderfyniad o ran datblygu'r gwaith craffu ymhellach.

Er hynny, mae'r ffrwd gwaith hon wedi cael ei rhoi i'r neilltu ar hyn o bryd o ganlyniad i'r pandemig, ac mae'r Panel yn awyddus i aildechrau'r ymweliadau hyn pan fydd yr amodau yn caniatáu.

3. Diweddariad ar y Gymraeg yn y System Addysg ym Môn

Cafwyd adroddiad ar lafar gan yr Uwch Reolwr Cynradd ar y Gymraeg yn y System Addysg ym Môn, a nodwyd y pwyntiau canlynol yn benodol. Cyfeiriwyd at y 10 Cydlynnydd Dalchgyllch (5x Cydlynnydd Cynradd a 5x Cydlynnydd Uwchradd). Nodwyd bod y Cydlynwyr yn gyfrifol am arwain cynlluniau clwstwr a chefnogi'r dalchgyllch, ac yn cyfrannu at gyfarfodydd yr Awdurdod, sy'n cynnwys GwE a swyddogion Siarter Iaith. Lluniwyd cynlluniau clwstwr ym mis Rhagfyr 2020, a bu i Lywodraeth Cym ru ddosbarthu £7,000 i bob clwstwr ar gyfer cyfnod Ionawr- Gorffennaf 2021.

Nodwyd mai cyfrifoldeb y Cydlynwyr Dalchgyllch yw llunio cynllun ar gyfer y rhanbarth, a lledaenu arbenigedd ar draws y rhanbarth ehangach, gan fonitro'r sefyllfa o ran y Gymraeg. Nodwyd bod cydweithio agos rhwng Swyddogion GwE a Swyddogion Siarter Iaith. Cyfeiriwyd at y cynlluniau a'r strwythurau rhanbarthol sy'n cefnogi'r Gymraeg sef Gweithgor Rhanbarthol, Cynllun Carlam y Gymraeg, Prosiect Peilot Siarter Iaith a Microsite Caru Iaith.

Cyfeiriwyd at y gwaith peilot mewn 4 ysgol sy'n canolbwyntio ar adfer iaith drwy gynllun unigryw mewn cydweithrediad rhwng y Gwasanaeth Dysgu, ysgolion a'r swyddog Siarter Iaith. Mae'r cynllun ar gael ar lein bellach i holl ysgolion Môn. Mae'r ysgolion yn derbyn

adnoddau priodol er mwyn datblygu'r ddarpariaeth adfer iaith lafar. Mae'n fwriad i'r pedair ysgol rannu eu profiadau a chynlluniau drwy hyfforddi athrawon eraill ar yr Ynys er mwyn canolbwyntio ar adfer iaith ar y buarth ac yn ehangach ar draws yr holl ysgolion.

Dysgwyd am sut bu i'r Gwasanaeth Dysgu gyfrannu at broffil iaith Ynys Môn, ac y cymerwyd rhan mewn ymgynghoriad o gategoreiddio ysgolion.

Cyfeiriwyd at y ddwy ganolfan iaith ar yr Ynys. Nodwyd bod y canolfannau bellach wedi gallu croesawu plant yn ôl wyneb yn wyneb, gyda gwersi rhithiol yn parhau hefyd ar Google Classroom. Cyfeiriwyd at y rhestr aros ar gyfer mynychu'r Canolfannau a nodwyd bod yr unigolion hyn yn cael mynediad at y gwersi a'r ddarpariaeth ar Google Classroom, ac mai'r flaenoriaeth ar hyn o bryd yw gorffen y garfan bresennol o ddisgyblion, a chroesawu carfan newydd ym mis Mai 2021.

3.1 Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg (CSGA)

Cyfeiriwyd at y ffaith ei bod yn ofynnol i'r CSGA fod yn gynllun 10 mlynedd bellach yn hytrach na thair blynedd. Amlinellwyd 7 deiliant y cynllun sef:

1. Mwy o blant meithrin/tair oed yn cael eu haddysgu drwy'r Gymraeg
2. Mwy o blant dosbarth derbyn/5 oed yn cael eu haddysgu drwy'r Gymraeg
3. Mwy o blant yn parhau i wella eu sgiliau Cymraeg wrth drosglwyddo o un cyfnod o'u haddysg statudol i un arall
4. Mwy o ddysgwyr yn astudio ar gyfer cymwysterau Cymraeg (fel pwnc) a phynciau drwy gyfrwng y Gymraeg
5. Mwy o gyfleoedd i ddysgwyr ddefnyddio'r Gymraeg mewn gwahanol gyd-destunau yn yr ysgol.
6. Cynnydd yn y ddarpariaeth addysg cyfrwng Cymraeg i ddisgyblion ag anghenion dysgu ychwanegol ("ADY") yn unol â'r dyletswyddau a bennir gan y Ddeddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru) 2018.
7. Cynnydd yn nifer y staff addysgu sy'n gallu addysgu'r Gymraeg (fel pwnc) a thrwy gyfrwng y Gymraeg.

3.2 Mynegodd y Panel bryderon o ran yr her o recriwtio athrawon sy'n gallu addysgu drwy gyfrwng y Gymraeg mewn rhai pynciau, ond amlinellwyd y cynlluniau sy'n eu lle o gydweithio ar gynllun sabothol gyda Chanolfan Bedwyr i ddatblygu sgiliau Cymraeg athrawon. Cyfeiriwyd at gynllun E-sgol hefyd, sy'n sicrhau bod darpariaeth bynciol drwy'r Gymraeg ar gael drwy ddarpariaeth ar-lein mewn ardaloedd ble nad oes darpariaeth cyfrwng Cymraeg. Cyfeiriodd un o'r Aelodau at brinder athrawon Cymraeg mewn rhai pynciau yn yr Uwchradd gan gyfeirio at ddiffyg dilyniant o'r cynradd i'r uwchradd a bod angen mynd i'r afael â hyn.

4.0 Hunan werthusiad o waith y Panel

4.1 Cynhaliwyd ymarfer hunan werthuso gydag Aelodau'r Panel, ac adnabuwyd nifer o bwytiau allweddol fydd o gymorth i ddatblygu cyfraniad y Panel ymhellach. Nodwyd bod y Panel yn cael effaith positif iawn, a chyfeiriwyd at arbenigedd y mae'r Panel wedi'i ddatblygu. Teimlwyd bod y Panel yn dal ysgolion i gyfrif ac yn herio mewn modd adeiladol. Er hynny o ran cyfrifoldeb y Panel i herio ac i ddal i gyfrif, er mai cynorthwyo ysgolion i barhau i ddatblygu a gwella'n barhaus yw'r prif nod, mae cyfrifoldeb i dynnu sylw at wendidau a meysydd i'w datblygu.

4.2 O ran cryfderau'r Panel, teimlwyd bod y Panel yn cael gwir ddarlun o sefyllfaoedd ysgolion unigol yn ddiweddar yn hytrach na chlywed am yr agweddau positif yn unig. Ymhellach, mae'r ffaith bod y Panel yn bodoli yn profi bod atebolrwydd a strwythur clir o

ran adrodd, gyda'r Panel yn cael cyfle i herio a gofyn cyfres o gwestiynau. Mae'r Panel wedi darbwyllo Penaethiaid mai ffrindiau beirniadol ydynt.

4.3 O ran y meysydd i'w datblygu ymhellach, teimlwyd nad oes dilyn i fyny digonol yn digwydd wedi i Aelodau'r Panel ymweld ag ysgolion unigol. Byddai'n syniad trefnu ymweliad dilynol oddeutu chwe mis yn dilyn yr ymweliad gwreiddiol er mwyn gweld a oes unrhyw ddatblygiadau neu welliannau wedi'u rhoi ar waith. Nodwyd y gellir rhannu arbenigedd y Panel ag Aelodau Etholedig nad ydynt yn aelodau o'r Panel.

4.4 Holwyd y Panel beth sydd wedi gweithio'n dda a beth ellir ei ddatblygu ymhellach o ganlyniad i'r pandemig, a nodwyd bod manteision o gyfarfod yn rhithiol o ran defnydd gwell o amser Aelodau a Swyddogion, sy'n hwyluso'r broses i swyddogion allanol megis GwE a Phenaethiaid Ysgolion allu ymuno o bell heb orfod teithio. Felly, yn gryno, nodwyd bod y cyfrwng rhithiol yn rhywbeth sydd angen ei ddatblygu ymhellach, a manteisio ar fodel hybrid.

5.0 Y Ddeddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru) 2018

Cafwyd adroddiad ar lafar gan yr Uwch Reolwr Anghenion Dysgu Ychwanegol a Chynhwysiad yn canolbwyntio ar goblygiadau y ddeddf yn lleol, gyda mewnbwn gan ddau Gydlynnydd Anghenion Dysgu Ychwanegol o ddwy ysgol gynradd.

5.1 Dysgwyd sut bu i'r cod terfynol gael ei dderbyn ddiwedd Mawrth 2021, gyda'r Gwasanaeth wedi edrych ar beth sydd angen ei weithredu ar unwaith. Amlinellwyd y gwaith ymgysylltu eang sydd wedi'i gynnal ag ysgolion a Llywodraethwyr gyda chyflwyniadau wedi'u darparu ar gynnwys y Cod newydd a'r gofynion cyfreithiol. Clywyd am y gwaith paratoi sydd wedi bod yn digwydd ers blynyddoedd, gyda'r Cynlluniau Datblygu Unigol (CDUs) yn cael eu cynhyrchu ers 2013, a bod gan yr awdurdod fantais yn hynny o beth o'i gymharu â rhai awdurdodau eraill sy'n arbrofi â'r rhain am y tro cyntaf. Amlinellwyd y prif newidiadau o ran bod yr oedran wedi ymestyn o 0-25 oed bellach, a bod cyfnod o 7 wythnos er mwyn penderfynu a oes gan unigolyn Anghenion Dysgu Ychwanegol, sy'n ddipyn cynt na'r gofynion yn y ddeddf flaenorol. Bydd angen i staff yr awdurdod gefnogi'r ysgol o ran unrhyw achosion tribiwnlys.

5.2 Amlinellwyd gofynion deddfwriaeth y cod, a chafwyd trosolwg cynhwysfawr o'r rhain:

- i. dyletswydd i ffafrio addysg prif-lif a hawl i unigolion aros yn lleol i gael ei addysg.
- ii. dyletswydd i ddarparu cymorth yn ddwyieithog, sydd eisoes yn digwydd yn lleol, ond fydd yn profi'n heriol i rai awdurdodau eraill.

5.3 Mae cyfnod trosi o dair blynedd, ac felly meysydd ble y bydd cyfnod o oedi cyn bod angen gweithredu'r gofynion deddfwriaethol. Bydd oedi yn y cyfnod ôl-16, gan fod angen trafodaethau pellach o ran cyllido'r agwedd hon. Bydd y gofynion o ran y blynyddoedd cynnar yn dod yn fwy graddol. Amlygwyd y ffaith mai'r cyfnod oed ysgol sy'n cael y fwyaf o sylw yn ystod y flwyddyn gyntaf o'r cyfnod trosi.

5.4 Cyfeiriwyd at y gwaith arloesol o ran bod gan y Cyngor system CDU, gyda phob ysgol ar yr Ynys â mynediad at y system, sy'n golygu bod y data yn fyw ac yn gyfredol. Nodwyd mai Môn a Gwynedd yw'r unig ddwy sir yng Nghymru sydd â system o'r fath, ac felly yn arwain y gad yn hynny o beth. Nodwyd bod gwaith eirioli yn y dalgylchoedd yn cael ei ddisgrifio'n arloesol, gydag eirolwyr yn cydweithio ar draws yr Ynys sydd wedi arwain at gysondeb ar draws y sir.

5.5 Datblygiadau

Dysgwyd sut mae Swyddog Trawsnewid Rhanbarthol sy'n gyflogedig gan Lywodraeth Cymru wedi'i benodi. Cyfeiriwyd at y gwaith cydweithio positif sy'n bodoli gyda'r Bwrdd

lechyd, ac yn benodol at y Swyddog Clinigol Arweiniol Dynodedig Addysg (BIPBC) sy'n ei rôl ers dechrau Ionawr 2021. Mae arweinydd ADY wedi'i benodi o fewn pob adran yn yr ysbytai o ran gwasanaethau plant. Mae gwaith cydweithio positif iawn gyda'r Bwrdd lechyd lleol.

5.6 Heriau

Cyfeiriwyd at yr heriau sy'n bodoli o ran gweithredu'r Ddeddf newydd, a chafwyd trosolwg cynhwysfawr ohonynt:

- i. sgôp y Ddeddf yn llawer ehangach bellach, yn enwedig o ran y cyfnod cyn ysgol ac Ôl-16.
- ii. Gofyn ymgynghori â Seicolegwyr Addysg o ran bob Cynllun Datblygu Unigol
- iii. Angen hyfforddi staff arbenigol a'i bod yn ofynnol ymgynghori â Seicolegwyr Addysg o ran bob Cynllun Datblygu Unigol.
- iv. Nodwyd bod angen rhoi pwysau ar Lywodraeth Cymru i hyfforddi fel seicolegwyr Cymraeg yn y Gogledd.
- v. Nodwyd bod yr awdurdod wedi anfon llythyr at Lywodraeth Cymru i fynegi pryderon nad oes Seicolegwyr Cymraeg o'r Gogledd yn hyfforddi ar hyn o bryd fydd yn arwain at ddiffyg staff yn y blynyddoedd i ddod. Mae hyn yn bryder gan fod angen ymgynghori â Seicolegydd gyda phob Cynllun Datblygu Unigol, a bod rôl Seicolegydd Addysg yn swydd statudol.

5.7 Cydlynwyr Anghenion Dysgu Ychwanegol a Chynhwysiad

Cafwyd mewnbwn gan ddau Gydlynnydd Anghenion Dysgu Ychwanegol, a nodwyd y pwyntiau canlynol yn benodol:

- Cydlynwyr yn gyfrifol am y systemau ADY a Chynhwysiad yn yr ysgolion.
- Mae'r Cydlynwyr Dalgylch wedi bod yn adnabod blaenoriaethau'r cod newydd. Crëwyd model rhesymeg i adnabod yr angen a sut i fynd ati i weithio tuag at y meini prawf, ac fe'i ranwyd â phob ysgol er mwyn iddynt eu bwydo i'r cynlluniau datblygu ysgol.
- Yn ystod yr ail flwyddyn, bwriedir paratoi teithiau dysgu, fel bod pob ysgol yn cyrraedd yr un pwynt ar yr un pryd.
- Cynhaliwyd hunan arfarniad cyson yn ystod y flwyddyn ddiwethaf er mwyn rhannu arferion da rhwng ysgolion ac i gefnogi ei gilydd.
- Nodwyd bod y gwaith o gydweithio rhwng dalgylchoedd yn unigryw, ac nad yw'r gwaith hwn i'w weld mewn siroedd eraill.
- Nodwyd bod pwysau ar athrawon sy'n ymgymryd â rôl Cydlynwyr ac Arweinwyr Anghenion Dysgu Ychwanegol a Chynhwysiad, a'u bod yn aml yn gorfod cael eu rhyddhau o'r dosbarth a gweithio y tu hwnt i'w horiau er mwyn cynnal y gwasanaeth.

5.8 Rhoddwyd sicrwydd i'r Panel bod y Gwasanaeth Dysgu yn cynllunio'n briodol er mwyn cyfarch gofynion y ddeddfwriaeth yn llawn. Bydd y Panel yn derbyn diweddariadau rheolaidd er mwyn monitro cynnydd yn erbyn gofynion y Ddeddf.

6. MATER I'W UWCHGYFEIRIO I'R RHIANT BWYLLGOR EI YSTYRIED

Cyfeirir y mater a ganlyn er ystyriaeth gan y Pwyllgor Sgrwtini Partneriaeth ac Adfywio:
6.1 Gofynnir i'r Pwyllgor Sgrwtini Partneriaeth ac Adfywio ddod i gasgliad am gadernid gwaith monitro'r Panel hyd yma.

Dim yn berthnasol.

7 – Oblygiadau Ariannol

Dim yn berthnasol

8 – Atodiadau

9 - Papurau Cefndir (cysylltwch ag awdur yr Adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach os gwelwch yn dda):

Sioned Rowe, Swyddog Sgrwtini, Cyngor Sir Ynys Môn, Swyddfeydd y Cyngor, Llangefni.
LL77 7TW

Cyng. Gwilym Owen Jones
Cadeirydd y Panel Adolygu Cynnydd Ysgolion
Dyddiad: 23/07/2021